

17/12/1904
 Köping socken.
 Köping socken.

Aftecknat av Edvin Hedman
 Hållbuna Köping.

På hösten skedde alltid nötklakt, ty det var ej vanligt att köpa kött, utan man åt ofta salt kött stekbitarna gömdes till våren och röktes och äts ofta i stället för sill, av taljen gjordes ljus, många gjorde kregrenljus som skulle brinna på julemorgonen. Anna med kanna" den 9 dec. skulle julölet vara bryggt, och när man brygger dricka bliver det alltid vört inna det blivit jäst. I vörten bakades bröd till julen, vilket kallades vörtbröd, av samma deg bakades bullar åt barnen. ⁽⁴⁵⁾ Detta bröd kallades julöten och kyrkhövarar. Av vördeg och pepparkaksdeg bakades gubbar och julbockar
 julöten kyrkhövarar

Det var också vanligt att baka sura limpor till julen, vilka kallades surlimpor. Julaftonkvällen skulle alltid en så eller skäppa med lite havre tagas i vilket hästarna skulle ha. Dessa skulle smaka alla söta bröd, vilket skulle läggas i havren, och litet brännvin och ett par glas dricka skulle hållas på och rövas i sedan skulle de ha fälften på julaftonkvällen och det andra på julemorgonen, så att de skulle bliva yrtra att springa "julkuben" när man skulle åka hem från julottan. Korna skulle också "ha smaka" av alla slag, och så skulle man skriva i vänstra örat att nu är det jul. När man skulle åka hem från julottan, skulle man "häppas," och den som kom först hem, skulle bliva först med skörden nästa år. Och när man var på julotta och skulle åka hem var det vanligt, att

vid kyrkan gå ut och jilocka ihop skabelstängerna i en hög, by förr var det vanligt att man hade lösa skaklar på städarna som gingo att häkta av var för sig, man kunde då få se en och annan komma åkande med en lång och en kort skabel.

En annan sed är att aldrig gråla på juldag för då skall man få fullt bykväder hela året. På julkvällen går man ofta med "julscommare", som kastas in i gårdarna. Dessa flätas av halm med armar, ben, midja och huvud och skall föreställa en skomakare. När man gjort en julscommare, tager man med sig denna och går till en annan by och kastar in den genom dörren, sedan springer man undan så att man inte blir tagen. Blir de tagen som kommit med skommaren får han kaffe om han är könd annars sotas. Han i ansiktet elc blir fräntagen sin mössa o. s. v. När det var slut på julen och "mjuka brö", skulle man alltid ha någon limpa som skulle sparas till våren. När man börja plöja, skulle dragarna hava av limpan så att de bättre skulle orka draga plögen. Denna limpa förvarades i havrebingen.

Njärsmatten skall alla vara nyre och vaka in nya året. Alla dörrar skola vara stängda och alla gardiner nereullade och lamporna skola vara släckta. En stund före klockan tolv skall det vara alldeles tyst, sedan klockan slagit tolv skall lamporna tändas och då kommer det nya året in och de gamla går ut. Det gamla året är en gammal person, som är riktigt utspötkad, och det nya året vanligast en ung flicka som kommer in. Sedan fortsatte det nya årets firande tills på morgonen.

Vid präst får man "kajyas". Då skall man springa ut till "ett vist ställe" och in tillbaka igen. Den som blir sist blir askfisen om det är på fettisdagen, Kråklosten om det är dymmelansdagen. På den dagen skola alla spinnrockar vara gömda, så att inte dymmeln^{*} skulle komma i den. Skärtorsdagen skulle alla spjäll stängas kl. 6. em. så att inte trollhärrarna kunde komma ner igenom skorstenen när de åkte till Blåkulla. Långlaken kallades den som blev sist i kajysningen på långfredagen. På långfredagen skall man inte dricka mjölk för det blive bölder och svårt utav, och inte dricka dricka för det skulle man få vettas ut. Kåtkstaken eller också sketstaken på lördagen. Påskläska på påskdagen, och den som kom först ogy han sku taga påskriset och springa och bara de andra med det. Äggskajya. Den som blev äggskajya sku bjuda på ägg. Äggskajya = som blev ^{ni punga} sist numera "kajyas" man bara ur rängen.

p. a. (M. L.)

Välborgsmärroaftonen gjorde man nya stora eldar på högsta kullarna och bergen för att skräma bort alla rovdjur och troll, som voro i skogarna innan man släppte kreaturen i va dagen efter. Man skulle då ha något varst ligga de på tröskelen åt djuren att kliva över, så att det skulle gå väl för dem.]

En bra är, att när man spinner lin skall första härvan hängas över dörren och den som först kommer in skall man lägga märke till, för samma namn skall den karlen ha som bli flickans man.

* Vad dymmeln var visste inte Hedman

(Anmärkning av P. Söderb)

17

Om man finner ett helt råghorn i en brödkruka skall man lägga det över dörrposten och samma namn som den första okniga (= främmande) människa har som kommer in, samma namn skall den blivande maken eller första barnet ha.